

Гавриловська Ксенія Петрівна,

Житомирський державний університет імені Івана Франка,

кандидат психологічних наук, доцент

Суб'єктно-вчинковий підхід до дослідження правової поведінки особистості

Поведінка особистості у системі правових норм забезпечується рядом психологічних механізмів, характеризується певними психологічними особливостями. Нормативно-правова поведінка особистості розгортається у проблемній нормативній ситуації, включає процеси підготовки та прийняття рішень щодо способу дій у цій ситуації, їй властиві складні поєднання свідомих та несвідомих компонентів та рівнів психологічної діяльності.

Суб'єктно-вчинкова психологія розглядає особистість як суб'єкта, автора і виконавця власного життєвого сценарію, що сама обирає своє буття і входить у нього з реальною можливістю (потенцією) і напруженою спрямованістю (інтенцією) стати справжньою людиною і нічим іншим [1]. У рамках актуалізації зазначеної інтенції, людина взаємодіє з природним і соціальним оточенням, зокрема, і з правовою системою держави. Особистість як суб'єкт активності організує й структурує своє життя, регулює його хід, вибирає та рухається обраним напрямком. Категорія “суб'єкт” означає, що особистість здатна цілеспрямовано й оптимально залучати всі свої психологічні ресурси для вирішення життєвих завдань [2].

Особистість включається у систему нормативно-правової регуляції як активний суб'єкт діяльності й спілкування, що реалізує власні потреби та інтереси, використовуючи правові можливості для досягнення своїх цілей. Водночас особистість являється об'єктом нормативно-правової регуляції і, відповідно, відчуває на собі детермінуючий вплив системи правових норм. Особистість не є пасивною ланкою у процесі нормативно-правової регуляції, вона відіграє в ньому активну роль, є суб'єктом взаємодії з правовою системою, реалізуючи власні інтереси та цілі. Тому дослідження особистості у системі нормативно-правової регуляції повинно

здійснюватися на соціально-психологічному рівні з урахуванням конкретних соціально-правових умов та обставин, що можуть здійснювати вплив на поведінку особистості.

У якості суб'єкту нормативно-правової регуляції людина може здійснювати правочинні і неправочинні вчинки, самостійно обираючи лінію поведінки у нормативних ситуаціях. Саме тому досить актуальними є дослідження психологічних механізмів нормативно-правової регуляції з урахуванням того, що особистість є суб'єктом активності, здатним до саморегуляції власної правової поведінки.

Для розуміння особливостей прояву суб'єктності особистості у сфері права, необхідно врахувати, що нормативно-правова регуляція має як зовнішній, так і внутрішній аспекти. Зовнішня нормативно-правова регуляція представляє собою нав'язаний алгоритм поведінки, вона передбачає регламентацію поведінки індивіда за допомогою системи санкцій. Як правило, така регламентація ґрунтується на схильності особистості до конформної поведінки. Втім, вона не містить пояснень щодо необхідності правослухняної поведінки (або містить стереотипні, спрощені пояснення). Крім зовнішньої існує внутрішня регуляція, пов'язана із суб'єктністю особистості.

Особистість як суб'єкт діяльності може довільно визначати свою поведінку у правовому полі на основі власного розуміння справедливості, суб'єктивного тлумачення норм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Суб'єктно-вчинкова парадигма в сучасній психології / В. О. Татенко // Соціальна психологія : Український науковий журнал . – 01/2006 . – №1 . – С.3-13.
2. Абульханова-Славская К. А., Брушлинский А. В. Человек и мир // Философско-психологическая концепция С. Л. Рубинштейна: К 100-летию со дня рождения. – М.: Наука, 1989. – 243 с.